

5

Afscheid van mevrouw Leijten (SP)

Aan de orde is **het afscheid van mevrouw R.M. Leijten (SP)**.

De voorzitter:

Aan de orde is het afscheid van collega Renske Leijten. Een speciaal welkom ook aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ik weet dat ze haar agenda leeg heeft gemaakt om bij het afscheid te zijn. Ik weet zeker dat mevrouw Leijten dat zeer waardeert.

"Geachte Voorzitter, beste Vera,

Ontzettend storend vond ik het altijd dat Kamerleden die voortijds vertrekken meer afscheid krijgen, met een brief en een woordje van de Voorzitter, dan de Kamerleden die keurig hun termijn uitdienen. Maar nu het voor mij dan toch zo is, ga ik het ervan nemen. Gaat u er maar even voor zitten.

De mooiste herinnering aan het samenspel van regering en Kamer als wetgevende macht is uit 2012. Bij de wetsbehandeling over gedwongen zorg in de ouderen- en gehandicaptenzorg trok ik samen met wetenschappers en Van Ark op. Wij wilden dat het principe van mensenrechten voorop ging staan en geen wet die de praktijk legitimeerde, dus de praktijk van vastbinden en drogeren van bewoners vanwege te weinig personeel. Iedereen wist dat door onderbezetting de druppeltjes haldol in de thee gingen en er in de nachten werd vastgebonden. Wij zeiden: gedwongen zorg is vrijheidsberoving en vrijheidsberoving mag niet, dus we mogen deze praktijk niet normaliseren.

De staatssecretaris zei na de eerste termijn van de Kamer: ik wil terug naar het ministerie en dit wetsvoorstel nog een keer goed tegen het licht houden. Ze las niet de voorbereiding van de ambtenaren voor. Ze bagatelliseerde niets. Ze kwam uit de zorg en ze wist dat dit gebeurde, en ze was het eens met de Kamerleden die zeiden dat de omstandigheden zó moesten zijn dat vrijheidsberoving alleen gebeurde als het noodzakelijk was en zo kort mogelijk zou plaatsvinden.

Staatssecretaris Veldhuijzen van Zanten werd gezien als een vreemde en ongeschikte eend in de politieke bijt. Dat vond ik haar niet. Het was een verademing om iemand te treffen die wist wat er speelde in de verpleeg- en, toen nog, verzorgingshuizen. Als verpleeghuisarts kende ze de kwetsbaarheid van ouderen en de noodzaak van goede bescherming. Ze nam letterlijk ons adagium over dat juist de meest kwetsbaren het best beschermd moesten worden in hun rechten. Er werd gelachen om haar stap: wat een rare dame. En zorgbestuurders beklagden zich over de vertraging van het wetsvoorstel. Veldhuijzen van Zanten wijzigde de wet diametraal. Er kwam geen normalisering van drogeren of vastbinden van mensen vanwege personeelsgebrek. Of de wet goed wordt uitgevoerd en gehandhaafd, daar durf ik geen vergif op in te nemen.

Het zijn van volksvertegenwoordiger is een hele grote eer en een hele grote verantwoordelijkheid. Bij die verantwoordelijkheid horen strijdbaarheid, enthousiasme, perspectief en hoop. Bij iedere voortgangsrapportage herstel toeslagen die we in de afgelopen jaren mochten krijgen, stierf er een

stuk van mij. Veel tekst om stilstand en regels boven mensen te rechtvaardigen, en managementtaal die verhult dat gedupeerde en beschadigde gezinnen niet geholpen worden. De grote kloof tussen de tijd die ambtelijke en politieke processen mogen kosten en de noden van mensen is ongenadig en een zeer groot probleem. De onmacht, als ik ouders en kinderen sprak en weer moest uitleggen dat we echt ons best deden, terwijl ik wist dat er uit pure onwil en onverschilligheid geen vooruitgang was, was ondraaglijk.

Politiek is mensenwerk. Politiek moet altijd voor mensen werken. Dat is de bedoeling van de democratie. Ieder debat over toon leidt af van de inhoud. Kritiek beantwoorden met "maar we bedoelden het goed" is niet luisteren naar, maar weglopen van de inhoud. Het praten in politieke geheimtaal jaagt mensen weg. Het gaat niet om lief of aardig voor elkaar zijn. Het gaat om eerlijk en autonoom kiezen voor mensen.

Voorzitter. Ondanks dat ik het werk zelf deed, heb ik het niet alleen gedaan. Er werken zo veel mensen in de Tweede Kamer die ons in staat stellen om volksvertegenwoordiger te zijn. Zij verdienen allemaal de hoogste onderscheiding voor hun inzet voor de democratie: de bodes, Griffie plenair, de commissiestaven, de schoonmakers, de koks, de beveiliging en de Dienst Automatisering. Heel erg veel dank. Ik was bevoorrecht om onderdeel te zijn van zo'n mooi en gedragen instituut. Ook dank aan de mensen van wie ik houd en door wie ik mij gedragen weet. Na zeventien jaar is het tijd om de samenleving weer op te zoeken, de echte samenleving. Democratie is veel meer dan eens in de vier jaar stemmen. Mensen een stem geven kan op vele manieren. Toen Jan Troost hier twee maanden geleden was voor zijn laatste wens, waarschuwde hij dat hij zou komen spoken als de rechten van mensen met een beperking vergeten zouden worden. Ik beloof dit met hem: we houden jullie in de gaten; we blijven spoken.

Houd het schip recht. Zet de inhoud en de mensen voorop. Leve de democratie!

Renske Leijten"

(Applaus)

De voorzitter:

Nu mogen de mensen op de publieke tribune wel een keer klappen en joelen. Mooi, Renske. Het is ook fijn dat je gezin aanwezig is vandaag.

Beste Renske,

Je hebt ons allemaal verrast met je mededeling dit weekend. De manier waarop je je vertrek uit de Kamer aankondigde, typeerde je helemaal: direct, zonder omwegen en glashelder, en ook met een vleugje shockeffect. Dat is gelukt, wil ik maar zeggen. Je liet ons allen dit weekend in verbijstering achter. Zaterdagmiddag gaf je bij de partijraad aan dat het na zeventien jaar Kamerwerk genoeg is geweest. Democratie ligt voor jou niet meer in de Tweede Kamer of in politiek Den Haag, zo zei je. Je gaat de Haagse bubbel verlaten om je op een andere manier met onze democratie bezig te houden. Dat is voor de Tweede Kamer een groot verlies, want jij vervulde het Kamerlidmaatschap vol over-

gave en passie. Met jouw vertrek gaat er heel veel kennis en ervaring weg.

Je was jarenlang woordvoerder Zorg. In 2017 stapte je over naar Financiën, maar je hebt over heel veel andere onderwerpen het woord gevoerd, zoals de democratie, het referendum en digitalisering. En je was onmisbaar in het blootleggen van het toeslagenschandaal. Waren de misstanden zonder jou, zo durf ik wel te vragen, aan het licht gekomen?

Bij alle onderwerpen waarin jij je vastbijt, sta je altijd op de bres voor de burger, de mens achter de dossiers. Juist de mensen die niet worden gezien en gehoord, gaf jij een stem, hier in de Tweede Kamer. Zo zei je al in 2006 over de manier waarop de overheid omgaat met mensen: "Al die controles leiden tot georganiseerd wantrouwen. We zouden meer moeten uitgaan van de goede intenties van mensen." Je ongezouten mening over het sponsoren door zorgorganisaties, de bonussen, de salarissen van zorgbestuurders en het productdenken in de zorg stak je niet onder stoelen of banken.

Het bleef overigens niet alleen bij het aan de kaak stellen van incidenten. Je hebt ook keihard gewerkt om het systeem ter discussie te stellen en te veranderen. In de SP-kringen heet dat misschien ook wel: het systeem omverwerpen. Maar dit deed je nooit zonder alternatief. Je pleidooi voor het Nationaal ZorgFonds is daarvan niet het enige, maar wel een heel belangrijk voorbeeld. Tijdens debatten zagen we passie en vuur. Je liet niet alleen je hoofd, maar ook je hart spreken. En het bleef niet alleen bij woorden. Zo heb je ook de ouders van het toeslagenschandaal bijgestaan en geholpen in hun jarenlange strijd. Je belde met wethouders en ambtenaren; iedereen schakelde je in om deze mensen te helpen. Ook de toeslagenuouders zijn geraakt door jouw vertrek. Jij was de allereerste die voor hen opkwam, samen met collega's Pieter Omtzigt en Farid Azarkan. Je gaf hun een stem en je gaf hun steun.

Zonder ooit te verslappen heb je jaren gestreden voor de mensen die in jouw ogen slachtoffer zijn van een overheid die ze langzaam vermaalde. Voor die mensen was je een baken en een anker, en ook nu nog heb je met velen persoonlijk contact. Een volksvertegenwoordiger pur sang.

Je hebt de mogelijkheden die je als parlementariër had, altijd maximaal benut. In de parlementaire ondervragingscommissie over de toeslagen speelde je een prominente rol, en het rapport dat de commissie leverde, met de titel Ongekend onrecht, heeft veel impact gehad. Ook heb je verschillende initiatiefwetten op je naam, zoals een wet over het regelen van de basistarieven in de thuiszorg, en een wet om een einde te maken aan de verplichte aanbestedingen in die sector. Je was daarnaast actief in heel veel verschillende werkgroepen, zoals — dat weet ik zelf nog goed — de commissie voor de Werkwijze, de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven, de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrief en, onlangs nog, de werkgroep Informatieafspraken. Op die manier versterkte je de Kamer ook vanbinnen, of onder de motorkap, zoals men weleens zegt. Ook heel veel dank voor dat werk.

Bij tegenwind en tegenstand gaf je nooit op. Je bent onvermoeibaar. Je hebt lange werkweken en bent altijd

benaderbaar, omdat je vindt dat je daarmee de kwalificatie van "volksvertegenwoordiger" pas echt verdient. Je zei in een interview: "Politiek is hard. Als je het voor jezelf doet, ga dan maar naar een voetbalvereniging. We zijn wel de wereld aan het veranderen." Maar bij de wereld veranderen hoort helaas ook de moedeloosheid van het vechten tegen een muur waar moeilijk doorheen te breken is. "Bij iedere voortgangsrapportage hersteloperatie toeslagen die we de afgelopen jaren mochten krijgen, stierf er een stuk van mij," schreef je mij in je afscheidsbrief. Vandaag nemen we afscheid van je, Renske, en het is geen makkelijk afscheid. Voor jou niet, maar voor ons zeker niet. Je gaat de Tweede Kamer definitief verlaten. Het is voor jou na zeventien jaar tijd om de samenleving, de echte samenleving, weer op te zoeken.

Beste Renske, het bericht van je vertrek heeft veel losgemaakt, in de Kamer, bij alle collega's en in het land. De woorden van Ellen Deckwitz in De Nieuws BV vatten het mooi samen: "Ze is de Jacques Cousteau van de dossierduikers en (...) de Jeanne d'Arc van de toeslagenuouders. (...) Democratie vind je ook terug in de straat, de wijk en de samenleving. (...) We verliezen een Kamerlid maar krijgen er een straatvechter voor terug."

Dank voor al je inzet. We gaan je missen. Zet 'm op!

(Staande ovatie)

De voorzitter:

Ik schors de vergadering voor een kwartier, zodat u in het restaurant afscheid kunt nemen van Renske Leijten.

De vergadering wordt van 15.21 uur tot 15.38 uur geschorst.